

NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ

Matek, Hrvoje

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:532944>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-11**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

HRVOJE MATEK, 6521

NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2017. godine.

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

DRUŠTVENI ODJEL

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ RAČUNOVODSTVO

NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA UVOD U GOSPODARSKU STATISTIKU II

MENTOR: dr.sc. Mirjana Radman- Funarić, prof.v.š.

STUDENT: Hrvoje Matek

Matični broj studenta: 6521

Požega, lipanj 2017. godine

SAŽETAK

Nezaposlenost se definira kao stanje u kojemu se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama, uz uobičajenu plaću. Osim toga, nezaposlenost se odnosi i na socijalne teškoće unutar određenog gospodarskog sustava, kao i na neravnotežu ponude i potražnje rada na pojedinim dijelovima ili na cjelokupnom tržištu rada. Podaci o nezaposlenosti prikupljaju se na dva osnovna načina, a to su evidencija nezaposlenih u zavodu za zapošljavanje te anketiranje uzorka rasne snage u određenim vremenskim razmacima. Osobito ranjivu skupinu čine mladi jer su oni prvi koji će morati napustiti te zadnji ući na tržište rada. Uzroci nezaposlenosti u Hrvatskoj međusobno su povezani i mnogobrojni. Nezaposlenost ima najviše poveznica s različitim privrednim uređenjem u odnosu na socijalizam, s propalim poduzećima, promašenom privatizacijom i neučinkovitim privatnim sektorom. U Hrvatskoj su pokrenute brojne mjere za zapošljavanje koje dijele se na pasivne i aktivne. Pasivne su one mjere koje osiguravaju materijalnu zaštitu korisnika, dok aktivne povećavaju zapošljivost nezaposlene osobe.

Ključne riječi: nezaposlenost, mjerenje nezaposlenosti, smanjenje nezaposlenosti

SUMMARY

Unemployment is defined as a condition in which part of the able-bodied members of society can not hire appropriate to their abilities and qualifications, along with the usual salary. In addition, the unemployment rate also applies to social problems within a particular economic system, as well as the imbalance of supply and demand in some parts of or the entire labor market. Unemployment data are collected in two main ways, and these are the records of the unemployed at the employment office, polling sample racial power periodically. A particularly vulnerable group are young because they are the first to have to leave and the last to enter the labor market. The causes of unemployment in Croatia are interrelated and numerous. Unemployment is the most links with various economic regulation in relation to socialism, with the failure of companies, mistaken privatization and inefficient private sector. Croatia has initiated a number of measures for employment, which are divided into passive and active. Passive measures are those that provide financial protection to the user, while increasing the employability of the active unemployed.

Key words: unemployment, measurement of unemployment, reduction of unemployment

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NEZAPOSLENOST.....	2
2.1. Uzroci nezaposlenosti.....	3
2.2. Posljedice nezaposlenosti	4
2.2.1. Psihološke posljedice nezaposlenosti.....	5
2.2.2. Socijalne posljedice nezaposlenosti	6
2.2.3. Odljev mozgova	6
3. MJERENJE NEZAPOSLENOSTI.....	8
3.1. Analiza vremenskih serija	8
3.2. Vremenski niz.....	10
3.3. Individualni indeksi	12
4. NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ	16
4.1. Uzroci nezaposlenosti u Hrvatskoj	19
4.2. Neusklađenost tržišta rada i sustava obrazovanja u Republici Hrvatskoj	21
4.2.1. Hrvatsko tržište rada.....	21
4.2.2. Uzroci neusklađenosti na tržištu rada.....	22
4.3. Ekonomska kriza u Republici Hrvatskoj	23
4.4. Posljedice ekonomske krize.....	24
5. SMANJENJE NEZAPOSLENOSTI.....	25
6. ZAKLJUČAK	30
POPIS LITERATURE	31
POPIS SLIKA	34
POPIS TABLICA.....	34

1. UVOD

Pojam nezaposlenost je riječ koja se sve više koristi i opisuje u modernoj ekonomiji. Nezaposlenost je postala jedna od „top“ tema, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu. Ona može biti jedan od vodećih problema u pojedinom gospodarstvu, te ju je stoga potrebno definirati, uočiti i statistički pratiti, što je učinjeno u ovome radu.

Na početku rada definiran je i pobliže opisan pojam nezaposlenosti. Nabrojane su odrednice koje određuju osobu kao nezaposlenu te su navedene odredbe iz relevantnih Zakona. Slijedi navođenje uzroka nezaposlenosti pri čemu je pisano o vrstama nezaposlenosti, a potom su navedene i posljedice nezaposlenosti. Posljedice nezaposlenosti podijeljene su na psihološke i socijalne posljedice te na odljev mozgova. Svaka od ovih posljedica je dodatno opisana.

Slijedi poglavlje mjerenje nezaposlenosti u kojem je opisan načini mjerenja nezaposlenosti i prikupljanja podataka. Opisana je analiza vremenskih serija zajedno s vremenskim nizom, individualnim indeksima i srednjim vrijednostima vremenskih nizova. Ovdje će je pobliže opisan način mjerenja nezaposlenosti te je također opisan bazni i verižni indeks.

Sljedeće poglavlje daje detaljniji uvid u nezaposlenost u Hrvatskoj koja predstavlja jedan od najozbiljnijih problema hrvatskog gospodarstva. Navedeni su uzroci i posljedice nezaposlenosti u Hrvatskoj uz kratki povijesni osvrt te je naglašena neusklađenost tržišta rada i sustava obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Tablično i opisno je izračunat i analiziran verižni indeks. Također je pisano o ekonomskoj krizi koja je zahvatila zemlju i o njezinim posljedicama.

Potom slijedi poglavlje o smanjenju nezaposlenosti i o mjerama kojima se potiče zapošljavanje. U ovom poglavlju tablično i grafički je prikazano kretanje nezaposlenosti u RH, te prikazan izračun baznog indeksa i aritmetičke sredine.

Zaključna su razmišljanja istaknuta na kraju rada, nakon čega slijedi popis literature i priloga.

U radu su upotrijebljene metode deskripcije, analize, grafičkog i tabličnog prikazivanja te zaključivanja.

2. NEZAPOSLENOST

Pojam nezaposlenosti nosi različita značenja: opisuje pravno-administrativno stanje odnosno evidentiranost na listi zavoda za zapošljavanje ili pravo na novčanu naknadu za nezaposlene, a također može označavati spremnost na prihvaćanje posla pod određenim uvjetima.

Nezaposlenost se definira kao stanje u kojemu se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama, uz uobičajenu plaću. Osim toga, nezaposlenost se odnosi i na socijalne teškoće unutar određenog gospodarskog sustava, kao i na neravnotežu ponude i potražnje rada na pojedinim dijelovima ili na cjelokupnom tržištu rada. (Mrnjavec, 2009: 31.)

Standardna međunarodna definicija nezaposlenosti zasniva se na tri kriterija koja moraju biti zadovoljena istovremeno. Prema tome, nezaposlenost obuhvaća sve osobe koje su starije od dobne granice koja je određena za mjerenje ekonomski aktivnog stanovništva te su tijekom konkretnog vremenskog razdoblja bile:

- „bez posla“ – osobe koje nisu imale plaćeno zaposlenje ili su bile samozaposlene,
- „trenutno na raspolaganju za posao“ – osobe su spremne započeti s poslom u svakom trenutku tijekom konkretnog razdoblja,
- „tražile posao“ – osobe su poduzimale određene korake kako bi pronašle plaćeni posao. (Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zagreb, 2007.)

Prema standardnoj međunarodnoj definiciji, nezaposlenost obuhvaća sve osobe starije od dobne granice određene za mjerenje ekonomski aktivnog stanovništva, koje su:

- tijekom referentnog razdoblja bile bez posla;
- tijekom tog razdoblja bile u svakom trenutku na raspolaganju za posao;
- tražile posao, tj. poduzimale određene korake u cilju pronalaženja posla.

Kriteriji na kojima se zasniva standardna definicija nezaposlenosti, prema uputama International Labour Organisation (ILO-a), odnose se samo na aktivnost pojedinca tijekom referentnog razdoblja. Sva tri kriterija moraju biti zadovoljena istovremeno.

Prema Zakonu o zapošljavanju (čl. 2) nezaposlenom osobom smatra osoba sposobna za rad u dobi od 15 do 65 godina koja je evidentirana u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje kao tražitelj zaposlenja, redovito se prijavljuje, a nije u radnom odnosu, nije vlasnik ili većinski suvlasnik više od 51 % udjela u trgovačkom društvu ili u drugoj pravnoj osobi, ne obavlja samostalno profesionalnu i gospodarsku djelatnost, nije većinski vlasnik ili suvlasnik

više od 51 % udjela u poljoprivrednom gospodarstvu, te nije redoviti učenik, student ili umirovljenik.

Prema Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (čl. 11) nezaposlenom se osobom smatra osoba sposobna ili djelomično sposobna za rad, u dobi od 15 do 65 godina, koja nije u radnom odnosu. Aktivno traži posao i raspoloživa je za rad ako:

- ne ostvari mjesečni primitak od pružanja usluga prema posebnim propisima ili ne ostvari mjesečni primitak
- nema registrirano trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu
- nije član zadruge,
- nije predsjednik, član uprave ili izvršni direktor trgovačkog društva ili upravitelj zadruge,
- nema registrirani obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede,
- ne obavlja domaću radinost,
- nije osigurana kao poljoprivrednik,
- nije zaposlena prema posebnim propisima,
- nije korisnik mirovine,
- nije učenik ili student,
- ne ispunjava uvjete za starosnu mirovinu itd.

Najvidljivije posljedice nezaposlenosti su svakako one financijske. Ove posljedice proizlaze iz dva faktora:

- raste broj dulje nezaposlenih što znači da s duljom nezaposlenošću dolaze ozbiljne financijske poteškoće jer ušteđevina nestaje dok se financijski problemi gomilaju,
- potpore za nezaposlene postupno se smanjuju, u usporedbi s plaćama, a raste broj relativno siromašnih. (Haralambos i Holborn, 2002: 750)

2.1. Uzroci nezaposlenosti

Podjela nezaposlenosti prema tradicionalnim uzrocima koji ju obilježavaju poznaje četiri osnovna tipa nezaposlenosti, a to su normalna, sezonska, tehnološka i ciklička nezaposlenost.

Također nezaposlenost može biti otvorena i prikrivena.

Otvorenu nezaposlenost čine sljedeća četiri tipa nezaposlenosti:

- frikcijska ili normalna nezaposlenost - kao glavni uzrok ove vrste nezaposlenosti je nepodudarnost ponude i potražnje rada. U ovu skupinu spadaju oni radnici koji mijenjaju posao zbog nedostatka materijala i slično;
- sezonska nezaposlenost - rezultat nemogućnosti obavljanja određenih poslova jer su vezani za godišnja doba ili ih onemogućuju vremenske nepogode;
- tehnološka nezaposlenost – do nje dolazi zbog tehničkih usavršavanja ili preusmjerenja proizvodnje. To čini zaposlene nepotrebni u postojećem broju;
- ciklička nezaposlenost – uzrok cikličke nezaposlenosti su poslovni ciklusi i drugi slični povremeni poremećaji. Ovo je slučaj kada se smanjuju potrebe za radnicima, a da pri tome se ne smanjuje ponuda.

U doba krize, recesije te velikih tehnoloških promjena dolazi do otvorene nezaposlenosti koja se tada naglo povećava. Također do njezinog naglog povećanja dolazi u vrijeme elementarnih nepogoda i ratnih razaranja (Jakovljević, 2002).

Kada se govori o prikrivenoj nezaposlenosti za nju se može reći da ona predstavlja neku vrestu prijelaza između nezaposlenosti i otvorene nezaposlenosti. To je vrsta nezaposlenosti koju obilježavaju nedovoljno iskorištavanje kapaciteta radne snage i time nedovoljna ekonomska opravdanost rada.

Radnu snaga sastoji se od ukupnog broja svih zaposlenih i nezaposlenih osoba. U zaposlene osobe spadaju one osobe koje se aktivno bave nekim zanimanjem, dok nezaposlene osobe čine osobe prijavljene na zavodu za zapošljavanje, a da pri tome ne odslužuju kaznu.

2.2. Posljedice nezaposlenosti

Najočitija posljedica nezaposlenosti je siromaštvo. Siromaštvo ima vrlo visoku socijalnu cijenu za pojedinca, no osim toga, ono stvara i visoku ekonomsku cijenu za čitavu zajednicu. Posljedica nezaposlenosti je stvaranje osjećaja socijalne bespomoćnosti i gospodarske krize, ali i neuspjeha države u cijelosti. Nezaposlenost kao ekonomska kategorija, uzrokuje negativne pojave u razvitku ekonomije svake zajednice jer je u uskoj vezi sa stupnjem ukupnog razvitka. Najizravnije je povezana s ostvarenjem bruto domaćeg proizvoda po stanovniku. (Rojnić, 2006: 5)

Nezaposlenima je teško organizirati vlastito vrijeme bez okvira kojeg nameće rad. osim toga, rad također pruža mogućnost razvoja vlastitih vještina i kreativnosti te daje ljudima osjećaj smisla. Upravo se taj osjećaj smisla gubi gubitkom posla. Prihod od rada nudi osjećaj

slobode i kontrole koji se manifestira i izvan rada. Nezaposlenost negativno utječe i na zdravlje, a povećava se i stopa samoubojstava. (Haralambos i Holborn, 2002: 751)

Danas se nezaposlenost smatra jednim od ključnih problema za neki gospodarski sustav. Ako je nezaposlenost visoka to se negativno odražava na cijeli sustav, pri čemu raste stopa siromaštva, povećavaju se rashodi države, te smanjuju stope BDP-a što može imati ozbiljne posljedice. Osim toga dokazano je i da u vrijeme visokih stopa nezaposlenosti rastu stope kriminaliteta (ljudi su osiromašeni, što ih primorava na krađu), alkoholizma (u neimaštini pojedine osobe na taj način pronalaze utjehu), razvoda brakova (prevaljuje se krivnja i nastupaju nekontrolirane svađe), a sve to može biti i jedan od glavnih pokretača samoubojstava.

Kako ne bi došlo do takvog stanja država kao nositelj ekonomske politike neke zemlje dužna je na to upozoriti, te proizvesti nove kontrolirane mjere kako bi na to pravovremeno utjecala.

2.2.1. Psihološke posljedice nezaposlenosti

Zaposlenost uvelike djeluje na psihološko zdravlje pojedinca, te je neminovno da će nezaposlenost u jednakoj mjeri imati svoj utjecaj. Zaposlene osobe zarađuju, viša im je razina aktivacije, kreću se u raznolikim okruženjima i socijalnim interakcijama, dani su im vremenski strukturirani te im se kroz radnu ulogu ostvaruju osobni identitet. Nezaposlene osobe gube sve navedene dobrobiti, što je značajan izvor stresa. Ovaj se stres javlja nakon gubitka posla ili prilikom neuspjeha u pronalaženju novog zaposlenja. Nezaposlenost vodi ka učenju novih uloga i prilagođavanju promijenjenim okolnostima. Ovi čimbenici također uzrokuju stres, koji dovodi do određenim promjena u ponašanju i doživljavanju (Matko, 2002).

Nezaposlene osobe u pravilu više pate od anksioznosti, depresije, nezadovoljstva životom, napetosti od zaposlenih te su sniženijeg samopoštovanja. Prema Fryeru i Payneu (1986), nezaposleni imaju nižu razinu dnevne aktivnosti te su u većoj mjeri socijalni izolirani od zaposlenih, a njihovo je fizičko, kao i psihičko zdravlje, niže od zdravlja zaposlenih.

Nezaposleni gaje više negativnih emocija, nesretniji su i manje zadovoljni životom od zaposlenih osoba, navode Fryer i Payne (1986).

Financijska je sigurnost visoko pozitivno povezana s psihološkim zdravljem te će utjecaj na psihološko zdravlje biti još veći ako drugi članovi obitelji financijski ovise o nezaposlenom, navodi Warr (1983).

2.2.2. Socijalne posljedice nezaposlenosti

Nezaposlenost ne pogađa samo nezaposlenog pojedinca, nego i njegovu obitelj kao i širu društvenu zajednicu.

Postoji razlika među ljudima koji ne cijene zaposlenost od onih koji je cijene, no u svojoj su potrazi za poslom obeshrabreni. Ljudi koji ne cijene zaposlenost su visokoobrazovani nezaposleni mladi ljudi iz više klase, kao i iz najvišeg sloja srednje klase. Ovakvi se ljudi osjećaju dobro u svojoj nezaposlenosti zbog činjenice da će biti u mogućnosti pronaći skoro zaposlenje zbog svojih društvenih, kulturnih i ekonomskih prilika te se dobro suočavaju sa svojom nezaposlenošću, tvrde Mortimer i Peterson (1994).

Potom, Mortimer i Peterson (1994) navode drugu grupu ljudi koju čine skromno obrazovani mladi ljudi iz niže srednje klase ili iz radničke klase. Ova se grupa ljudi dobro suočava sa svojom nezaposlenošću, no voljeli bi pronaći posao. Ipak, postoji opasnost od dugoročne nezaposlenosti što dovodi do razvoja pesimističnih stavova prema samom traženju posla.

Prema pojedinim teorijama koje navodi Nekić (2002) postoji uzročna veza između nezaposlenosti i kriminalnog te delinkventnog ponašanja. Spomenuta autorica također navodi kako se, prema Hirschijevoj teoriji socijalne kontrole (1969; prema Mortimer i Peterson, 1994) ljudi suzdržavaju od zločinačkog ponašanja zbog *1. povezanosti s konvencionalnim drugima kao što su roditelji, učitelji i prijatelji; 2. obvezanosti prema postignućima kao što su zaposlenje i edukacija; i 3. uvjerenja povezanih s dominantnim moralnim i socijalnim redom. Što su ove veze slabije, to je vjerojatnost delinkventnog ponašanja veća.* (Nekić, 2002)

Iako većina mladih održava dovoljno snažne veze s društvom i ta im činjenica pomaže u prihvaćanju nezaposlenosti, postoji manjina nezaposlenih mladih ljudi koji nemaju takve veze s društvom te svoja postignuća nastoje ostvariti zločinom iz materijalnih razloga, navodi Nekić (2002). Osim toga, nezaposlenost mladih može rezultirati i specifičnom "podklasom" nezaposlenih koji su odvojeni od glavnih struja društva i socijalno izolirani.

2.2.3. Odljev mozgova

Šverko (1996) definira „odljev mozgova“ kao specifičan oblik migracije stanovništva, a odnosi se na odlazak visokoobrazovanih stručnjaka, znanstvenika i intelektualaca. Očit je u iseljavanju i u znanstvenom djelovanju u inozemstvu. Odljev mozgova najčešće se događa u zemljama u razvoju pri čemu intelektualci odlaze u razvijene zemlje poput Sjedinjenih

Američkih Država, Kanade ili Velike Britanije. Pri tome su srednje razvijene i nerazvijene zemlje isključivi izvoznici znanstvenog i visokostručnog potencijala, navodi Prpić (1989).

Najčešći su razlozi odljeva mozgova preniske plaće u matičnim zemljama, nezaposlenost te općenito nedovoljan angažman države za poboljšanjem uvjeta znanstvenog rada. Ova je pojava dinamička i podložna promjenama te je kao takva pod utjecajem promjenjivih društveno-ekonomskih te političkih prilika, tvrdi Kostanjevečki (2002).

3. MJERENJE NEZAPOSLENOSTI

Podaci o nezaposlenosti prikupljaju se na dva osnovna načina, a to su evidencija nezaposlenih u zavodu za zapošljavanje te anketiranje uzorka rasne snage u određenim vremenskim razmacima. Evidencija nezaposlenih služi kao izvor statističkih podataka o broju istih te je prednost ove metode prikupljanja podataka jednostavnost, mali troškovi i dostupnost.

Ipak, anketa uzorka radne snage je u prednosti jer predstavlja jedini zadovoljavajući način prikupljanja podataka o nezaposlenosti na nacionalnoj razini koji su u skladu s međunarodnim standardima ILO-a. prednost koja se ističe kod ove metode je upravo usklađenost s međunarodnim standardima tako da se rezultati mogu međusobno uspoređivati.

Podaci o nezaposlenosti prikupljeni ovim dvjema metodama stvaraju dvije različite skupine podataka koje se djelomično preklapaju. U slučaju da je to preklapanje veliko, odnosno ako su ukupne veličine približno iste, tada se registrirana nezaposlenost može smatrati relativno pouzdanom aproksimacijom nezaposlenosti po standardima ILO-a. (Birska, 2002)

Stopa nezaposlenosti je broj nezaposlenih na sto jedinica radne snage koji je izražen u obliku postotka. Stopa nezaposlenosti je vrlo jednostavna i poprilično jasna metoda kojom se može prikazati ili oslikati stanje u nekom gospodarskom sustavu, te se na taj način može i ocijeniti koliko je neka provedena gospodarska politika uspješna. Socijalne teškoće u društvu također mogu varirati sa stopom nezaposlenosti.

Glavni je nedostatak stope nezaposlenosti što ne govori ništa o trajanju nezaposlenosti i ograničenje samog koncepta radne snage na kojemu se zasniva. (Mrnjevac, 2009: 71)

3.1. Analiza vremenskih serija

Prema Šošiću i Serdaru (1997) podaci o danjoj varijabli za svaki element statističkog skupa čine skup podataka, odnosno osnovni skup. Spomenuti statistički skup je potrebno precizno definirati kako bi se na temelju takve definicije moglo jasno i jednoznačno razlučiti pripada li neka jedinica tom skupu ili ne pripada. Prema tome, statistički skup mora biti definiran pojmovno, prostorno i vremenski.

Statistička obilježja, ili statističke varijable, su svojstva jedinica po kojima se članovi statističkog skupa razlikuju ili jedni drugima nalikuju. Ona mogu biti kvalitativna ili kvantitativna.

Kvalitativna obilježja mogu biti:

- Nominalna - atributivna i geografska, te
- Redoslijedna - rangirana.

Kvantitativna obilježja mogu biti:

- prekidna – diskretna, i
- neprekidna - kontinuirana.

Pored navedenih obilježja često se koristi i vremensko obilježje. Vremensko se obilježje vezuje uz kronološki uređenu skalu modaliteta. (Horvat i Mijoč, 2012: 47)

Postoji nekoliko vrsta statističkih tablica, to su:

- jednostavne statističke tablice - prikazuju samo jednu pojavu, jedan statistički niz kada je grupiranje provedeno prema jednom obilježju, sadrži samo jedan statistički niz, a statističko obilježje i njegovi modaliteti se prikazuju u pretkoloni dok su frekvencije u drugom stupcu,
- skupne statističke tablice - prikazuju dva ili više statističkih nizova grupiranih prema jednom obilježju, sadrži dva statistička niza kojima je zajedničko istraživano obilježje, i
- kombinirane statističke tablice - prikazuju jedan statistički niz promatran prema dva ili više obilježja, imaju dva ili više statističkih nizova koji predstavljaju podatke istog statističkog skupa prema modalitetima dva ili obilježja. Modaliteti jednog obilježja se navode u pretkoloni, a drugog u zaglavlju tablice. (Šošić, 2006: 31)

Jednostavne i skupne tablice imaju zbirni redak, dok kombinirane imaju i zbirnu kolonu.

Statistički se nizovi često prikazuju u obliku različitih grafikona koja se dijele na:

- piktograme ili točkaste dijagrame,
- površinske dijagrame,
- linijske dijagrame i
- prostorne, odnosno 3D dijagrame.

Statističku je analizu moguće provesti na temelju apsolutnih ili relativnih veličina.

Kada se radi o velikim brojevima i značajnim frekvencijama statističkog niza, apsolutne veličine, odnosno apsolutni brojevi ne mogu uvijek zadovoljiti svrhu statističke analize, a za razliku od apsolutnih brojeva, relativnim se brojevima mogu uspoređivati pojave koje imaju različite jedinice mjere ili različiti broj elemenata. (Mrnjavec, 2009: 71)

Postoji nekoliko vrsta relativnih brojeva, a to su:

- relativni brojevi strukture (D/C) koji su zapravo proporcije i pokazuju odnos dijela

prema cjelini, a izražavaju se u postocima ili promilima.

- relativni brojevi dinamike (indeksi): bazni, verižni, individualni, skupni. Indeksi, odnosno indeksni brojevi služe za usporedbu smjera i intenziteta varijacija frekvencija nekog statističkog niza s takvim varijacijama drugog statističkog niza pri čemu se za bazu uzima određena veličina iz statističkog niza da bi se sve druge veličine stavile u odnos s njom.
- relativni brojevi koordinacije (RBK) pokazuju odnos među dvjema pojavama ili odgovarajućim frekvencijama u različitim statističkim nizovima. Ti nizovi mogu biti potpuno neizvjesni jedan od drugog, a pojave mogu imati istu ili različitu jedinicu mjere. (Šošić, 2006: 51)

Pri statističkoj analizi vremenskih nizova koriste se metoda deskriptivne i inferencijalne statistike.

Deskriptivna statistika rabi tabelarne i grafičke prikaze, relativne brojeve (indekse), te pokazatelje dinamike i druga analitička sredstva, dok inferencijalna statistika polazi od statističkih modela vremenskih serija. Analiza vremenskih serija se provodi na način da se prate vremenski nizovi, ali i putem pokazatelja dinamike koji se sastoji od verižnih indeksa i indeksa na stalnoj bazi.

3.2. Vremenski niz

Vremenski niz je skup kronološki uređenih vrijednosti pojave. Praćenje ekonomskih pojava u vremenu važno je za poslovnu i gospodarsku politiku te stoga obrada vremenskih nizova ima važno mjesto u poslovnoj i makroekonomskoj statistici. Vrijednosti promatrane varijable vremenskog niza označavaju se:

$$\{ Y_t, t=1,2,\dots,N. \}$$

Ove se vrijednosti nazivaju frekvencijama.

Šošić (2006) navodi dvije vrste vremenskog niza koje postoje s obzirom na vrijeme opažanja vrijednosti pojave, a to su intervalni i trenutačni vremenski niz. Intervalni vremenski niza obilježava mjerenje vrijednosti pojave u vremenskom intervalu, dok se kod trenutačnog vremenskog niza vrijednost pojave mjeri se u trenutku vremena.

Preglednija se slika kretanja vrijednosti pojave promatrane kroz vrijeme postiže grafičkim prikazom iste. Prikazi grafikona moraju biti jasni i potpuni kako bi se stekao

cjelovit uvid u promatranu pojavu. Kod grafičkog prikazivanja vremenskih nizova vrijeme se uvijek prikazuje na apscisi, a na ordinatu se nanose vrijednosti pojave. Jedan grafički prikaz omogućuje usporedbu više vremenskih nizova s istom jedinicom mjere. Tehničke mogućnosti su jedino ograničenje broja vremenskih nizova koji se mogu prikazati na jednom grafikonu.

Intervalne vremenske nizove moguće je prikazati linijskim grafikonom i površinskim grafikonom.

Vrijednost pojave se kod linijskog grafikona nanosi na sredinu svakog promatranog razdoblja (mjesec, kvartal, godina itd.), dok su stupci površinskog grafikona naslonjeni na os apscisu. Spomenuti stupci imaju jednake baze i visina im odgovara vrijednostima vremenskog niza za određeno razdoblje, a površine stupaca su proporcionalne vrijednostima niza te razlike u njihovoj veličini upućuju na apsolutne razlike vrijednosti promatranih razdoblja.

Linijskim se grafikonom mogu prikazivati trenutačni vremenski nizovi. Kod ovakvih se grafikona vrijednost pojave nanosi u trenutku mjerenja vrijednosti promatrane pojave za trenutne vremenske nizove te se ovdje za nizove čije točke promatranja u vremenu nisu jednako udaljene ne treba vršiti korekcija vrijednosti pojave. (Šošić, 2006: 61)

Premda se kretanje vrijednosti pojave vremenskog niza može jasno vidjeti iz grafičkog prikaza, u statističkoj se analizi često javlja potreba preciznijeg definiranja kretanja vrijednosti neke pojave u vremenu, a za tu svrhu služe apsolutni i relativni pokazatelji.

Apsolutne je pokazatelje moguće izračunati oduzimanjem vrijednosti pojave u jednom vremenskom razdoblju od vrijednosti iste pojave u drugom razdoblju, a izražavaju se u originalnim jedinicama mjere. Računanje pojedinačne apsolutne promjene od razdoblja do razdoblja vrši se na način da se od vrijednosti pojave u tekućem razdoblju oduzme vrijednost pojave u prethodnom razdoblju:

$$\Delta Y_t = Y_t - Y_{t-1}, \quad t = 1, 2, \dots, n \quad (1)$$

Pojedinačne apsolutne promjene se tumače kao promjena vrijednosti pojave promatranog vremenskog niza u originalnim jedinicama mjere u tekućem razdoblju u odnosu na prethodno razdoblje. Pojedinačne apsolutne promjene računaju se tako da se od vrijednosti pojave u tekućem razdoblju oduzme vrijednost pojave u odabranom baznom razdoblju:

$$\Delta Y_t = Y_t - Y_b, \quad t = 1, 2, \dots, n \quad (2)$$

3.3. Individualni indeksi

Individualni indeksi su relativni pokazatelji dinamike kretanja vrijednosti pojave vremenskog niza. Individualnim se indeksima uspoređuje stanje jedne pojave u različitim vremenskim intervalima ili momentima, a dijele se na:

- verižne indekse
- bazne indekse.

Verižni indeksi u postocima pokazuju relativne promjene pojave u tekućem razdoblju u odnosu na prethodno razdoblje. Dakle, pokazuju za koliko % se vrijednost pojave u jednom razdoblju promijenila u odnosu na prethodno razdoblje, a računaju se na sljedeći način:

$$V_t = Y_t / Y_{t-1} \times 100 \quad t=2, 3...n \quad (3)$$

Računanje verižnog indeksa vrši se na način da se u odnos stavi vrijednost pojave iz tekućeg razdoblja s vrijednošću pojave iz prethodnog razdoblja, a potom se sve množi sa 100. Vrijednost vremenskog niza za prethodno razdoblje isprva nije poznata, stoga se ne može izračunati prvi verižni indeks u jednom nizu. Lančani indeksi je još jedan naziv za verižne indekse jer pokazuju promjene pojave u uzastopnim vremenskim razdobljima i nadovezuju se jedan na drugi.

Računanje verižnog indeksa na primjeru prikazan je u poglavlju 4. nezaposlenost u Hrvatskoj.

Verižni indeksi prikazuju se u postocima preko stope promjene tako da se od njih oduzme 100, a izračunava se prema sljedećem izrazu:

$$S_t = V_t - 100 \quad (4)$$

Verižni se indeks grafički prikazuje na specifičan način pri čemu se demonstrira u pravokutnom sustavu gdje je apscisa pomaknuta do veličine 100 na osi ordinata. Ordinata se povlači za svako novo razdoblje, a za svaki se novi vremenski period ucrtava poseban linijski grafikon s ishodištem uvijek u prethodnom razdoblju. Na taj se način na grafikonu odmah može uočiti promjena vrijednosti promatrane pojave u jednom u odnosu na prethodno razdoblje.

Pomoću verižnih indeksa računa se stopa promjene vrijednosti promatrane pojave iz razdoblja u razdoblje, stopa promjene je relativna, odnosno postotna promjena vrijednosti neke pojave u tekućem u odnosu na prethodno razdoblje.

Indeksi na stalnoj bazi, odnosno bazni indeksi, pokazuju relativne promjene (u %) pojave u tekućem razdoblju u odnosu na neko odabrano bazno razdoblje. Bazni indeksi dakle pokazuju za koliko % se vrijednost pojave u jednom razdoblju promijenila u odnosu na odabrano bazno razdoblje, a računaju se na sljedeći način:

$$I_t = Y_t/Y_b \times 100 \quad t = 1,2...n \quad (5)$$

Pri tome je Y_b vrijednost pojave u nekom izabranom baznom razdoblju. Uobičajen zapis baznih indeksa za bazno razdoblje je da je jednako 100 ($b=100$).

Izračun baznog indeksa tablično i grafično prikazan je u poglavlju 5. smanjenje nezaposlenosti.

Računanje baznog indeksa se računa tako da se u odnos postavi vrijednost pojave iz tekućeg razdoblja s vrijednošću pojave iz odabranog razdoblja te da se potom pomnoži sa 100. Bazni indeksi se tumače u postotcima tako da se od njih oduzme 100:

$$Y_t - 100 = (\%) \quad (6)$$

Bazni se indeksi grafički prikazuju jednostavnim linijskim grafikonom koji se crta u pravokutnom sustavu. Na linijskom grafikonu mora biti naznačeno koje je razdoblje bazno, uz sve ostale oznake koje statistički grafikon mora imati (naslov, izvor, oznake na ordinati i oznake na apscisi).

Zahvaljujući indeksima, jednostavnije se uočava priroda varijacija pojave u vremenu. Verižni indeksi služe pokazivanju promjene stanja pojave u uzastopnim razdobljima, dok se indeksima na stalnoj bazi mjeri promjena razine vremenske pojave u relativnom iznosu prema članu niza jednoga odabranog razdoblja ili vremenske točke.

Relativne promjene skupine pojava u vremenu mjere se skupnim indeksima, a predmet indeksne analize skupine je pojava koja čini neku logičnu cjelinu. Računanje skupnih indeksa vrši se u obliku potpunih srednjih vrijednosti individualnih indeksa i to najčešće u obliku aritmetičke sredine, u pravilu ponderirane.

3.4. Srednje vrijednosti vremenskih nizova

Srednje vrijednosti vremenskih nizova koje su najčešće u uporabi su sljedeće:

- aritmetička sredina,
- kronologijska sredina,
- geometrijska sredina i
- trend.

Aritmetička sredina vremenskog niza predstavlja prosječnu vrijednost pojave po jedinici vremena:

$$\bar{Y} = \frac{\sum_{i=1}^N Y_i}{N} \quad (7)$$

Aritmetička sredina vremenskog niza ima smisla jedino ukoliko frekvencije intervalnog vremenskog niza ne variraju sistematski s vremenom, dakle jedino ako je niz stacionaran. Tada je dovoljno izračunati aritmetičku sredinu kao mjeru centralne tendencije. Ukoliko niz sadrži trend, tada aritmetička sredina neće biti dovoljna za karakteriziranje razvoja pojave u promatranom vremenu, dok će u slučaju da pojava ima tendenciju rasta, aritmetička sredina neko vrijeme precjenjivati niz, a poslije toga će ga potcjenjivati. Verižni indeksi prethodno množeni sa 100 rezultirat će prosječnom stopom promjene po jedinici vremena te se izračunava se na sljedeći način:

$$S = G - 100 \quad (8)$$

Prosječna stopa promjene izračunava se na sljedeći način:

$$S = (G - 1) * 100 \quad (9)$$

Rozga (2006) navodi da je za izračun dovoljno poznavati samo prvu i posljednju vrijednost vremenskog niza, što ujedno predstavlja najveću slabu točku geometrijske sredine kao mjere prosječnog tempa promjene jer ne uzima u obzir sve vrijednosti vremenskog niza. Geometrijska sredina nije reprezentativna ako uzastopne stope promjene nisu približno jednake. Tada se ne može koristiti u prognostičke svrhe. S približno jednakim uzastopnim stopama promjena, vrijednosti pojave se mogu prognozirati uz pomoć geometrijske sredine u

budućim vremenskim razdobljima. To je moguće uz pretpostavku da se prosječna stopa promjene neće promijeniti.

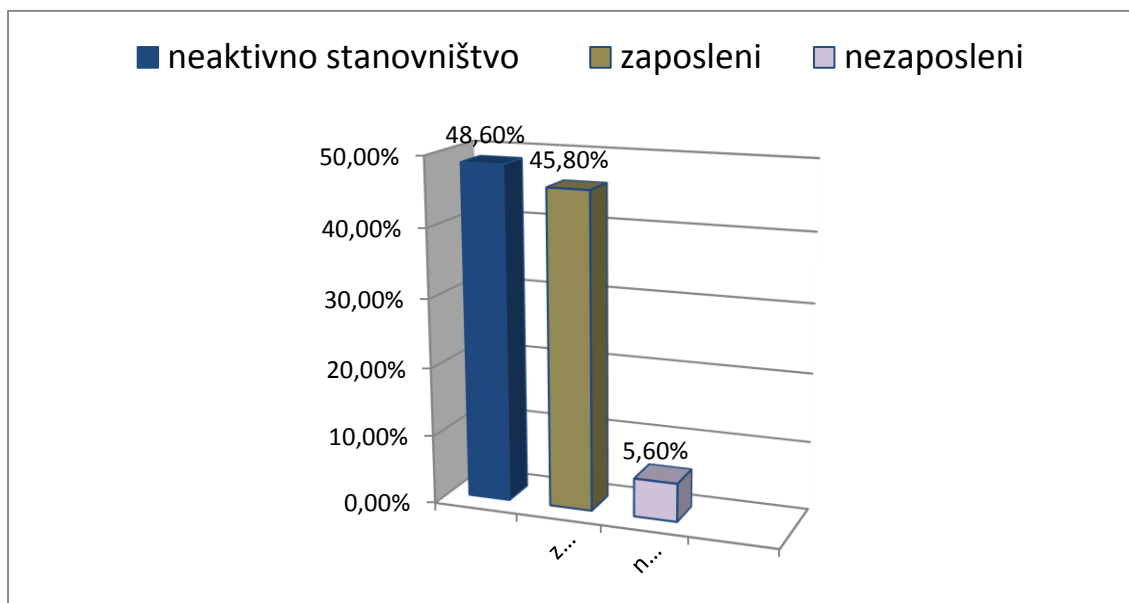
4. NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ

Jedan od najozbiljnih problema hrvatskog gospodarstva je nezaposlenost (Rojnić, 2006: 5) koja predstavlja dugotrajnu i otpornu pojavu. U Hrvatskoj je nezaposlenost posljedica strukturalnih promjena gospodarstva (Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske, 2007.).

Osobito ranjivu skupinu čine mladi jer su oni prvi koji će morati napustiti te zadnji ući na tržište rada, a malo je mogućnosti za zaposlenje na tržištu u kojem se moraju natjecati s pojedincima s više iskustva. Stoga je nezaposlenost mladih veća od nezaposlenosti osoba u drugim dobnim skupinama. (Bilić i Jukić, 2014: 486)

Ukupno radno sposobno stanovništvo u Republici Hrvatskoj sastoji se od tri podskupine radno sposobnog stanovništva, a to su neaktivno stanovništvo, zaposlene osobe i nezaposlene osobe. Prema podacima DZS-a ukupni broj radno sposobnog stanovništva u trećem tromjesečju 2016. godine u RH iznosio je 3 591 887 osoba, od toga neaktivnog stanovništva bilo je 1 745 657, zaposleni 1 645 084, te nezaposlenih 201 145 osoba, što je prikazano na grafikonu 1. prema postotnom udjelu.

Grafikon 1. Radno sposobno stanovništvo u trećem tromjesečju 2016. godine

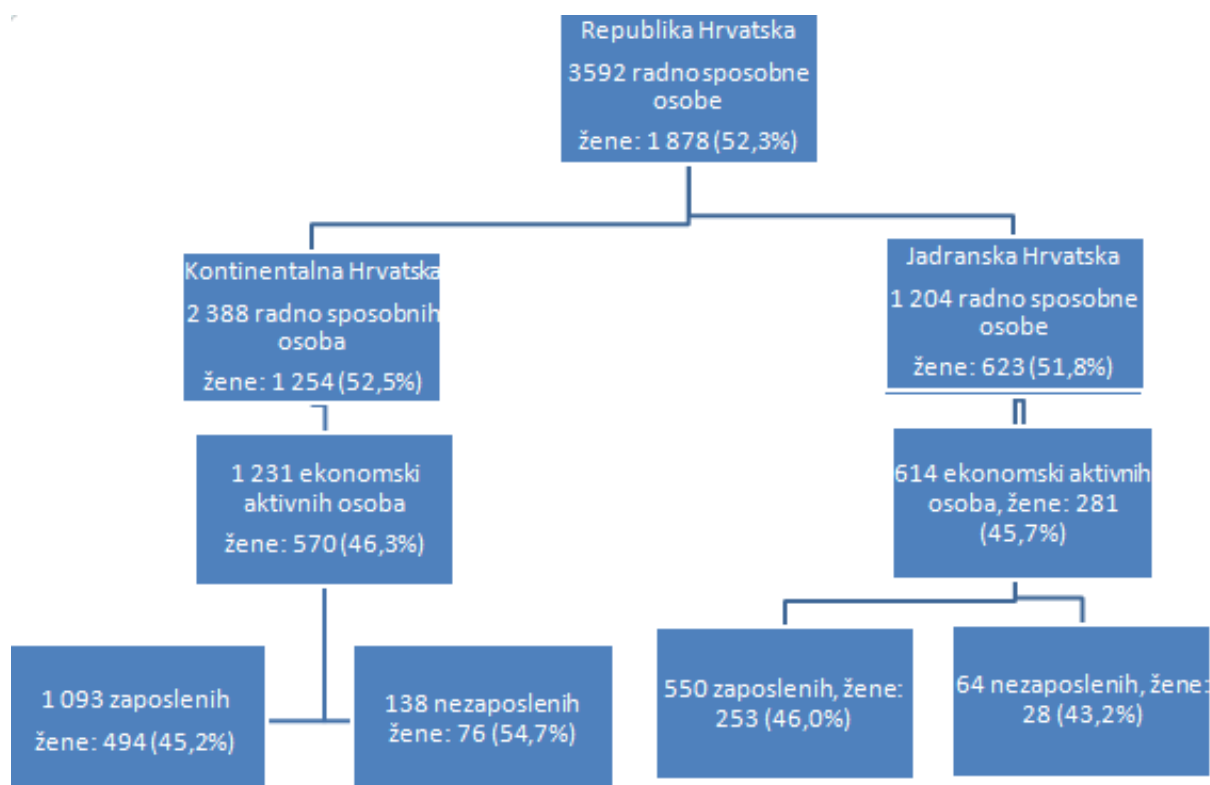
Izvor: Izradio autor prema podacima DZS, Anketa o ranoj snazi (2017)

Na slici 1. prikazan je udio neaktivnog, zaposlenog i nezaposlenog stanovniša od ukupnog radno sposobnog stanovništva u trećem tromjesečju 2016. godine u kojem postotak

neaktivnog stanovništva čini najveći dio te zauzima 48,60% ukupnog broja radno sposobnog stanovništva. Zaposlenih je 45,80%, a nezaposlenih 5,60%.

Na slici 1. Prikazani su podaci o zaposlenim i nezaposlenim osobama starijim od 15 godina koje su ekonomski aktivne u Kontinentalnoj i Jadranskoj Hrvatskoj. Od ukupnog broja osoba za svaku kategoriju prikazan je postotni udio žena od ukupnog broja osoba. Svi podaci prikazani su u tisućama.

Slika 1. Radno sposobno stanovništvo RH u dvije prostorne jedinice za statistiku 2. razine, prema položaju u aktivnosti u trećem tromjesečju 2016. godine.

Izvor: DZS, Anketa o radnoj snazi, 2017. *Priopćenje*, broj 9.2.7/3

Prema podacima sa slike 1. vidljivo je da Kontinentalna Hrvatska ima 2 388 tisuća radno sposobnih osoba, dok Jadranska Hrvatska 1 204 tisuće. U Kontinentalnoj Hrvatskoj ekonomski je aktivno 1 231 tisuća osoba od kojih je 138 tisuća nezaposleno što čini 54,7% žena. Jadranska Hrvatska ima 614 tisuća aktivnih osoba, od toga 64 tisuće je nezaposleno u čemu je udio žena 43,2%. Sa slike je vidljivo da je u Kontinentalnoj Hrvatskoj za 13,5% veći udio žena u nezaposlenim osobama.

Praćenje promjena kretanja broja radno sposobnog stanovništva moguće je pomoću statističkih metoda kao što je primjena verižnih indeksa. To je prikazano u tablici 1., gdje je izračunat verižni indeks za radno sposobno stanovništvo koje se sastoji od aktivnog,

zaposlenog, nezaposlenog i neaktivnog stanovništva koje je starije od 15 godina. Na temelju stopa promjena verižnih indeksa može se iščitati pravac kretanja radno sposobnog stanovništva i nezaposlenosti.

Tablica 1. Radno sposobno stanovništvo prema aktivnosti

	VII. – IX. 2015.	X. – XII. 2015.	I. – III. 2016.	IV. – VI. 2016.	VII. – IX. 2016.
Ukupno					
Radno sposobno stan. (15+)	3 600 000	3 595 000	3 595 000	3 594 000	3 592 000
Aktivno stanovništvo	1 927 000	1 888 000	1 836 000	1 858 000	1 845 000
Zaposleni	1 629 000	1 584 000	1 554 000	1 620 000	1 643 000
Nezaposleni	297 000	304 000	282 000	238 000	202 000
Neaktivno stanovništvo	1 673 000	1 710 000	1 759 000	1 736 000	1 747 000
%					
Stopa aktivnosti	53,5	52,5	51,1	51,7	51,4
Stopa zaposlenosti	45,3	44	43,2	45,1	45,8
Stopa nezaposlenosti	15,4	16,1	15,4	12,8	10,9
Verižni indeks ($V_t = Y_t / Y_{t-1} \times 100$)					
Radno sposobno stan. (15+)	-	99,86	100	99,97	99,94
Aktivno stanovništvo	-	97,97	97,24	101,2	99,3
Zaposleni	-	97,23	98,1	104,25	101,42
Nezaposleni	-	102,36	93,42	84,4	84,87
Neaktivno stanovništvo	-	104,46	102,87	98,7	100,63
Stopa promjene $S_t = V_t - 100$					
Radno sposobno stan. (15+)	-	-0,14	0	-0,03	-0,06
Aktivno stanovništvo	-	-2,03	-2,76	1,2	-0,7
Zaposleni	-	-2,77	-2,9	4,25	1,42
Nezaposleni	-	2,36	-6,58	-15,6	-15,13
Neaktivno stanovništvo	-	4,46	2,87	-1,3	0,63

Izvor: Izradio autor prema podatcima DZS, Anкета o radnoj snazi, 2017. *Priopćenje*, broj 9.2.7/3

U tablici 1. vidljivo je da verižni indeks za radno sposobno stanovništvo konstantno bilježi blagi pad, što znači da se ukupan broj radno sposobnog stanovništva u Republici Hrvatskoj od trećeg kvartala 2015. do trećeg kvartala 2016. godine konstantno smanjuje. Samo u 1. kvartalu 2016. godine ostao je nepromijenjen što je vidljivo iz stope promjene koja iznosi 0. Verižni indeks za aktivno stanovništvo u četvrtom kvartalu 2015. i prvom kvartalu 2016. godine bilježi pad od 2,03 i 2,76%, dok u sljedećem kvartalu blago raste za 1,2%, što znači da je broj aktivnog stanovništva blago porastao u odnosu na prethodno razdoblje. Stopa promjene verižnog indeksa za nezaposlenost u prvome kvartalu je pozitivna i iznosi 2,36%, dok prijerice u posljednjem kvartalu iznosi -15,13%, što je pozitivno jer se je broj nezaposlenih smanjio.

Podatak o verižnom indeksu za nezaposleno stanovništvo u tablici 1. dobiven je na sljedeći način:

$$V_{X-XII. 2015} = (304\ 000/297\ 000) \times 100 = 102,36$$

Podatak o stopi promjene za nezaposlenost u tablici 1. dobiven je na sljedeći način:

$$S_{X-XII. 2015} = 102,36 - 100 = 2,36$$

Radna snaga je veličina koja se neprestalno mijenja. Mladi ljudi koji su završili školu traže posao, stariji ljudi koji odlaze u mirovinu i napuštaju posao, trudnice koje privremeno odlaze sa posla, da bi se opet vratile, stoga radna snaga neobuhvaća sve osobe raspoložive za posao već samo one trenutno raspoložive. Postati aktivan i ući u radnu snagu može svatko tko ima dovoljan broj godina da se može zaposliti. Stopa aktivnosti pokazuje koliko su trenutno aktivni od osoba koje su po dobi radno sposobne.

Radna snaga obuhvaća i zaposlene i nezaposlene, te stopa aktivnosti pokazuje koliki su od sveukupne populacije radne dobi aktivni bilo kao zaposleni, bilo u traženju posla.

Koliko je radno sposobnih osoba uključeno u radnu snagu pokazuje nam stopa Aktivnosti. Ona ovisi o veličini radne snage, te o broju radno sposobnog stanovništva. Radi statističkog izračuna pod radno sposobne osobe podrazumjevaju se one osobe unutar određenih dobnih granica.

4.1. Uzroci nezaposlenosti u Hrvatskoj

Prema Biliću i Jukiću (2014) uzroci nezaposlenosti u Hrvatskoj međusobno su povezani i mnogobrojni. Nezaposlenost ima najviše poveznica s različitim privrednim uređenjem u odnosu na socijalizam, s propalim poduzećima, promašenom privatizacijom i

neučinkovitim privatnim sektorom. Osim toga, loša makroekonomska politika i odgađanje provođenja strukturalnih reformi u Hrvatskoj smanjuju perspektivu promjene na bolje.

Nakon raspada socijalističkog sustava u zemljama Srednje i Istočne Europe početkom devedesetih godina prošlog stoljeća, uslijedio je prijelaz na kapitalistički način privređivanja te je taj prijelaz donio kako pozitivne, tako i negativne posljedice za društvo.

Jedna od negativnih posljedica koja se ujedno ističe i kao najteža je masovna nezaposlenost koja se očituje u vidu stagnacijske nezaposlenosti te nove strukturalne nezaposlenosti, navodi Radman (2002).

Izmjenom elemenata društveno-ekonomskog sustava došlo je do povećanja nezaposlenosti. Naime, u socijalizmu su poduzeća zapošljavala i kada nije bilo posla za sve zaposlene. Državna poduzeća su zapošljavala višak radne snage zbog proračunskog ograničenja koji nije bio strogo definiran, a time je bilo moguće zanemarivati troškove. Došlo je do stvaranja predimenzioniranih administrativnih službi, vrijednost inovacija nije bila značajna zbog nedostatka konkurencije, a vlasnička su prava bila nejasna.

Nakon što je došlo do prijelaza na sustav ograničene potražnje, mnogi zaposleni postali su suvišni. Stvorena je potreba za stručnjacima za marketing, knjigovođama itd. Slomom sovjetske privrede uslijedio je i gubitak tržišta za ostale zemlje ovog dijela Europe, tvrdi Dujšin (1999).

Institucionalne promjene također su dovele do određenih posljedica nezaposlenosti, kao i privatizacija te razne mjere makroekonomske stabilizacije. Privatizacija je vršena nedovoljno sustavno i bez dovoljno jasne strategije, a usto nije postignut niti odgovarajući napredak u razvoju institucija nužnih za djelovanje djelotvorne tržišne privrede. U ovakvim su se uvjetima javili problemi poput korupcije, strukturalno funkcioniranje poduzeća, problemi u različitim institucijama, kao i loš pravni poredak koji nije omogućio djelotvornu provedbu propisa.

Navedeni problemi vezani uz tranziciju u Hrvatskoj dodatno su se zaoštrili raspadom socijalističke Jugoslavije i ratom, što je dovelo do prekida ekonomskih veza s ostalim jugoslavenskim zemljama.

U Hrvatskoj su tijekom 1991. godine društvena poduzeća nacionalizirana i potom prodavana preko Hrvatskog fonda za privatizaciju. Brojna su poduzeća postala samo oruđe za kratkoročno bogaćenje te je došlo do smanjenja nekadašnje proizvodnje i otpuštanje velikog broja radnika. Poduzeća su dodatno iscrpljivana radi otplaćivanja novih vlasnika (Dujšin, 1999: 13) Uslijedilo je prezaduživanje novih poduzetnika, porezna je presija postala visoka, a osim toga je i pravosuđe bilo nedjelotvorno. Javila se bankarska kriza i opća nelikvidnost te

su međusobna dugovanja dosegla dramatične razmjere. Uskoro se naglo povećao deficit robne razmjene zbog stagnacije izvora i rasta uvoza.

U ovakvoj situaciji privatni sektor nije mogao nadoknaditi gubitak radnih mjesta iz državnog sektora te je apsorbirana samo šestina nezaposlenih radnika. U drugim tranzicijskim zemljama je dio nezaposlenih apsorbiran putem samozapošljavanja, što je u Hrvatskoj podbacilo zbog visoke cijene kapitala, cijene rada te poreznih opterećenja.

Fiskalna i financijska opterećenja ne dopuštaju proširenje proizvodnje, a time i proširenje zapošljavanja. Početni su troškovi visoki, kao i troškovi proizvodnje. U takvoj je situaciji poduzetnicima cilj osigurati reprodukcijски ciklus, a ne dodatno povećanje proizvodnje i zapošljavanja. Radman (2002) ističe i problem fenomena "zamke nezaposlenosti" koji se odnosi na korisnike socijalne pomoći zbog nezaposlenosti. U slučaju da spomenuti korisnici dobiju posao, pomoć se ukida, a time je i pomoć od zapošljavanja mala ili nikakva, osobito ako je riječ o slabo plaćenom poslu. Iz tog će razloga korisnici socijalne pomoći pokušati zadržati pomoć te dodatne prihode ostvariti ilegalnim radom. Ovakvo neslužbeno gospodarstvo ima vrlo štetne posljedice za službeno gospodarstvo i cjelovitu ekonomsku politiku. Dolazi do izostajanja poreznih prihoda, povećava se porezna presija na legalne poslodavce, prihodi fondocima socijalnog i mirovinskog osiguranja su manji, a deficit se još više povećava.

4.2. Neusklađenost tržišta rada i sustava obrazovanja u Republici Hrvatskoj

4.2.1. Hrvatsko tržište rada

Hrvatsko tržište rada obilježavaju sljedeće značajke:

- niska stopa radne aktivnosti stanovništva,
- visoka stopa nezaposlenosti,
- izražen problem dugoročne nezaposlenosti i
- strukturna nezaposlenost.

Jedan od glavnih uzroka visoke stope nezaposlenosti mladih je, uz nedostatak radnog iskustva (kako tvrde poslodavci), neusklađenost obrazovnog sustava i potreba tržišta rada što dovodi u pitanje upisnu politiku (kvotni sustav).

Broj stanovnika u Republici Hrvatskoj za 2011. godinu iznosi 4.284.889, a od tog broja je ukupno 1.661.655 radno sposobnih, prema podacima iz 2014. godine. Prema podacima iz iste godine, zaposlenih je 1.333.468, a nezaposlenih 328.187. (Savez samostalnih

sindikata Hrvatske) Podaci iz 2012. godine upućuju na prosječnu mjesečnu isplaćenu neto plaću od 5.478 HRK, odnosno 7.875 HRK bruto plaće.

4.2.2. Uzroci neusklađenosti na tržištu rada

Jedan od uzroka nezaposlenosti u Hrvatskoj je i neusklađenost na tržištu rada pri čemu se sam koncept „neusklađenost“ može definirati kao postojanje neravnoteže ili neodgovaranja između ponude i potražnje radne snage, odnosno nemogućnosti povezivanja postojeće nezaposlenosti i radnih mjesta na različitim razinama. (Obadić, 2006: 58)

Kao glavni uzrok neusklađenosti na tržištu rada ističe se financijska i gospodarska kriza koja je u jednom razdoblju zahvatila sve zemlje Europe te je uvelike promijenila dinamiku nejednakosti i različito je utjecala na različite segmente populacije. Visoka stopa nezaposlenosti pojavila se nakon globalne krize. Na taj negativni trend utječe velika neusklađenost ponude i potražnje rada te predstavlja izazov za aktivne politike zapošljavanja i javne službe za zapošljavanje.

Prilagodba tržišta rada se pod utjecajem globalne krize različito odvijala u različitim europskim zemljama. Kao jedan od uzroka neusklađenosti na tržištu rada javlja se i globalizacija te tehnološke promjene jer su ti trendovi utjecali na promjene u potražnji za radnom snagom. Do porasta je došlo u potražnji za visokokvalificiranim zanimanjima, a potražnja za radnicima sa srednjom i niskom stručnom spremom se smanjuje. Upravo su takve ubrzane promjene na tržištu rada dovele do neusklađenosti ponude i potražnje vještina nužnih na tržištu rada za obavljanje određenih poslova. Stupanj obrazovanosti stanovništva se povećava, no postojeće tržište rada ne može apsorbirati sve visokoobrazovane osobe jer ponuda postaje veća od potražnja te dolazi do obrazovne neusklađenosti koja može biti vertikalna i horizontalna. Vertikalna neusklađenost je nepodudaranje razine obrazovanja zaposlene osobe s razinom potrebnom za zanimanje u kojem se nalazi te je primjer vertikalne obrazovne neusklađenosti preobrazovanost, odnosno višak obrazovanja koji nastaje ako su obrazovni zahtjevi radnog mjesta nepromijenjeni ili pak rastu sporije od ponude visokoobrazovanih osoba. Horizontalna obrazovana neusklađenost je nepodudaranje vrste zanimanja koje je stečeno obrazovanjem i vrste zanimanja u kojoj se određena osoba zapravo nalazi na tržištu. (Bečić, 2014: 10)

No, unatoč mogućnosti nastanka preobrazovanosti, moguće je i dalje dobiti brojne prednosti od ulaganja u visoko obrazovanje jer će ono ipak u budućnosti pružiti sigurnost i društveni položaj jer visokoobrazovani imaju manju vjerojatnost dugoročne nezaposlenosti i veću vjerojatnost pronalaska bolje plaćenog posla. U posljednje se vrijeme velika pažnja

pridaje i vještinama koje predstavljaju ključan element koji pridonosi napretku i boljem životu.

Današnje je tržište rada izuzetno dinamično i kompleksno te stoga zahtijeva povećanje usklađenosti vještina i radnih mjesta, a one se stječu kroz praksu i obrazovanje.

Studiji različitih područja mogu za rezultat imati vještine, dok obrazovni programi na istoj razini obrazovanja rijetko dovode do istih vještina. To je razlog zbog kojeg radnici prilikom odabira obrazovnog programa moraju voditi brigu o kretanjima na tržištu rada, o trenutnom stanju na tržištu rada te pokušati predvidjeti buduća kretanja te se to isto očekuje i od obrazovnog sustava.

Prosječna se razina obrazovanja povećala s vremenom, no vještine radnika nisu usklađene s potražnjom za vještinama te je upravo to jedan od glavnih izazova s kojim se susreću današnja gospodarstva. Spomenuto neslaganje može negativno utjecati na ekonomske i socijalne rezultate, ali u takvoj situaciji poslodavac može problem smanjiti time da radnicima pruži relevantnu obuku i bolje upravljanje. (Jambrečić, 2015: 26)

4.3. Ekonomska kriza u Republici Hrvatskoj

Kriza se može definirati kao duže vremensko razdoblje koje obilježava visoka stopa nezaposlenosti, niska razina proizvodnje i ulaganja u stvaranje novih proizvoda, smanjena poslovna inovativnost kao i međusobno poslovno povjerenje. Nadalje, može ju obilježiti i pad cijena, posebice nekretnina i luksuznih dobara, te poslovni neuspjesi.

Blaži oblik ekonomskog pada zove se recesija, po sličnosti ima mnoge osobine recesije ili depresije samo u znatno manjem intenzitetu. Ovaj blaži oblik krize traje poprilično kratko, najčešće od 6 do 12 mjeseci. Ono po čemu se ona najlakše prepoznaje su blagi do znatni poremećaji u gospodarskom sektoru poput pada proizvodnje, dohotka i zaposlenosti. (Radošević, 2010: 169)

U Hrvatskoj se ekonomska kriza počinje nazirati već u drugoj polovici 2008. godine, kada BDP počinje naglo i strmovito padati. Mnogima je već tada bilo sasvim jasno da se Hrvatska nalazi u samim počecima ekonomske krize, te da je takva situacija u tim trenucima neizbježna. Hrvatska Vlada, tada na čelu sa dr. Ivom Sanaderom, je tvrdila da Republiku Hrvatsku ne očekuje ekonomska kriza, već da su u gospodarstvu prisutni samo sitni ekonomski poremećaji. Nažalost te pretpostavke nisu se pokazale istinite. Hrvatski BDP nastavlja nezaustavljivo rasti, te već u 2008. godini pada ispod 0%.

U takvoj situaciji makroekonomska kretanja počinju utjecati na tržište rada. Počinju se provoditi razne socijalne politike. Poduzeća da bi opstala, počinju uvoditi veću racionalizaciju troškova rada i radne snage. To za posljedicu stvara višak radne snage i otpuštanje velikog broja radnika. Broj nezaposlenih na tržištu rada naglo raste, što još više utječe na pad BDP-a.

U takvim uvjetima Hrvatska i službeno ulazi u ekonomsku krizu koja će potrajati sve do kraja 2014. godine.

4.4. Posljedice ekonomske krize

Potpuni izlazak države iz gospodarske krize nikako nije moguć bez promjena gospodarske politike djelovanja na upravljački sustav države. Dosadašnjoj državnoj politici potreban je jedan zaokret u načinu promišljanja i djelovanja.

Zaduženje države gotovo pa je dostiglo svoje maksimume. Na naplatu stižu ogromne kamate, a javni dug u ovoj situaciji nezaustavljivo raste. Mogućnosti za daljnje zaduživanje su sve manje, a pitanje je hoće li one u skoroj budućnosti i u potpunosti biti ograničene.

Za potpuni izlazak Hrvatske iz ekonomske krize brojni ekonomski stručnjaci predviđaju da će biti potrebno i nekoliko desetljeća kako bi se u potpunosti sanirali dosadašnji dugovi i i zadao jedan dugoročno pozitivan trend našoj ekonomiji.

5. SMANJENJE NEZAPOSLENOSTI

U 2014. godini u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje bilo je evidentirano preko 328.000 nezaposlenih osoba, što je za 4,9% manje nego u prethodnoj godini. U siječnju 2015. broj nezaposlenih je za 13% manji nego u siječnju 2014. U tablici 2. prikazani su podaci o nezaposlenosti u razdoblju od 2008. do 2016. godine po županijama i ukupno za Republiku Hrvatsku, a u tablici 3. izračunati su bazni indeksi i bazna stopa promjene nezaposlenosti u odnosu na 2008. godinu te prosječna nezaposlenost za navedeno razdoblje.

Tablica 2. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj 2008. – 2016. godine

Godina	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Prostorna jedinica – županija									
Zagrebačka	9 814	11 895	15 256	39865	43523	19 583	18 469	15 803	13 810
Krapinsko-Zagorska	4053	5249	6835	39656	41994	8548	7893	6648	5706
Sisačko-Moslavačka	15392	16863	18454	32663	34438	20444	20248	18261	17227
Karlovačka	10815	11462	11894	18377	19768	11478	10781	9592	8814
Varaždinska	6822	8137	9716	18031	19739	11035	9554	7441	6337
Koprivničko-Križevačka	5799	6243	7375	17780	18453	9083	8155	6463	5828
Bjelovarsko-Bilogorska	10316	11436	12415	16906	17197	12698	12782	11559	10526
Primorsko-Goranska	12911	14910	17878	15947	17403	19321	18469	15518	14758
Ličko-Senjska	2998	3088	3305	11824	12027	3439	3661	3461	3561
Virovitičko-Podravska	7729	8343	9242	11280	11331	10470	10216	9179	8898
Požeško-Slavonska	4669	5310	5795	10310	10700	6953	6375	5287	4916
Brodsko-Posavska	12797	14130	16297	9863	10447	17912	15937	12700	11771
Zadarska	9410	10037	10672	9395	10180	11161	9729	8107	8022
Osječko-Baranjska	25633	28561	32723	7914	8185	36627	36632	32467	30807
Šibensko-Kninska	6570	7132	7742	7525	7817	8129	7725	7122	7643
Vukovarsko-Srijemska	16380	17269	18748	7380	8214	21404	20189	17047	15836
Splitsko-Dalmatinska	31562	33602	37871	7341	7579	45893	44220	40044	39518
Istarska	5325	6740	7949	7240	8156	9071	7953	6665	6757

Dub.-Neretvanska	6112	6686	7459	6830	7528	8025	8150	7763	8140
Međimurska	5051	5892	7088	5996	6435	7923	7095	5576	4983
Grad Zagreb	26584	30191	37712	3210	3200	45916	43957	39206	35339
Ukupno nezaposlenih	<u>236741</u>	<u>263174</u>	<u>302425</u>	<u>305333</u>	<u>324323</u>	<u>345112</u>	<u>328187</u>	<u>285906</u>	<u>269198</u>

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Mjesečni statistički bilten, 2016.

Tablica 2. prikazuje kretanje broja nezaposlenih kroz županije od samog početka ekonomske krize, pa sve do danas. Primjerice Zagrebačka županija je 2008. bilježila 9 814 nezaposlenih osoba, čiji je broj pod utjecajem krize postupno rastao, da bi 2013. dosegao brojku od 19.583 nezaposlene osobe ili 99, 54% više od samog početka krize.

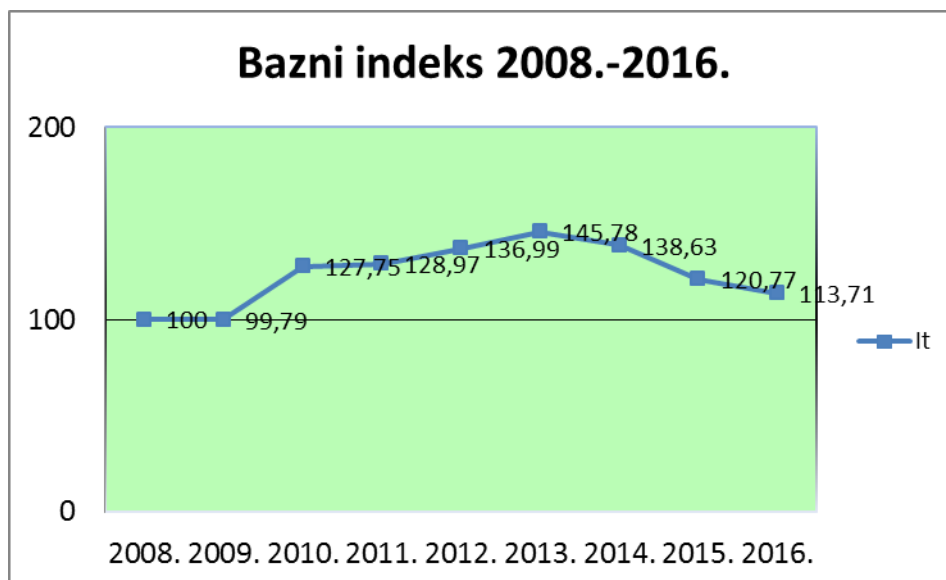
Tablica 3. Bazni indeksi nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj 2008. – 2016. godine

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Broj nezaposlenih u Republici Hrvatskoj	236741	263174	302425	305333	324323	345112	328187	285906	269198
2008. = 100									
$I_t = Y_t/Y_b \times 100$	100	99,79	127,75	128,97	136,99	145,78	138,63	120,77	113,71
Stopa promjene baznog indeksa									
$S_t = Y_t - 100$	-	-0,21	27,75	28,97	36,99	45,78	38,63	20,77	13,71
Aritmetička sredina($X_{2008} + X_{2009} + X_{2010} + X_{2011} + X_{2013} + X_{2013} + X_{2014} + X_{2015} + X_{2016}$)/9									
$\bar{Y} = (X_1 + X_2 + \dots + X_N) / N$	$\bar{Y} = 275.689$								

Izvor: Izradio autor prema podacima Hrvatski zavod za zapošljavanje, Mjesečni statistički bilten, 2016.

Bazni indeks u tablici 3. izračunat je na temelju podataka o nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj 2008. godine. Bazni indeks je samo u 2009. godini niži od 100, dok je u svim ostalim godina preko 100. To nam govori da je broj nezaposlenih od 2010. godine u odnosu na 2008. godinu konstantno rastao. Najviši indeks je u 2013. godini kada iznosi 145,78, što znači da je u toj godini broj nezaposlenih osoba u RH porastao za 45,78% u odnosu na 2008. godinu. U 2008. godini bazni indeks je 100 iz razloga što je to bazna godina, a za baznu godinu indeks je uvijek isti.

Grafikon 2. Kretanje baznog indeksa za nezaposlenost od 2008.-2016. god.

Izvor: Izradio autor prema podacima HZZ, kretanje baznog indeksa (2017.)

Iz grafikona 2. je vidljivo da je bazni indeks od 2009. godine bilježio konstantan rast, te je od 2013. godine u blagom padu, ali je još uvijek veći od baznog indeksa iz 2008. godine. Linija kretanja baznog indeksa je valovita jer je indeks prvo padao, zatim rastao i u konačnici bilježi postepeni pad.

Podatak o baznom indeksu za ukupnu nezaposlenost u RH u 2009. godini dobiven je na sljedeći način:

$$I_{2009} = (263.174 / 263.741) \times 100 = 99,79$$

Stopa promjene baznog indeksa negativna je samo u 2009. godini, dok je za ostale godine pozitivna. Nagli porast bilježi skroz do 2013. godine, te nakon toga blago pada, ali još uvijek ostaje pozitivna. 2016. godine završava sa stopom indeksa od 113,71%.

Podatak o stopi promjene baznog indeksa za nezaposlenost u RH u 2009. godini dobiven je na sljedeći način:

$$S_{2009} = 99,79 - 100 = -0,21$$

Aritmetička sredina ukupnog broja nezaposlenih za razdoblje od 2008 - 2016. godine iznosi 275689, što znači da je kroz tih 9 godina prosječan broj nezaposlenih iznosio 275689 nezaposlenih osoba.

Aritmetička sredina ukupnog broja nezaposlenih za razdoblje od 2008. do 2016. godine izračunata je na sljedeći način:

$$Y = (236741 + 263174 + 302425 + 305333 + 324323 + 345112 + 328187 + 285906 + 269198) / 9 = 275689$$

Kao rezultat gospodarskog oporavka porasla je i potražnja za radnom snagom. Nova radna mjesta otvorena su zbog blagog rasta investicijskih ulaganja i potražnje za turističkim proizvodom. Da je gospodarstvo i da su otvorena nova radna mjesta jasno se vidi u prvom kvartalu 2016. godine gdje je broj nezaposlenih smanjen za 58 989 osoba u odnosu na 2014. godinu. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj je uvjetovana nedostatkom strukturnih promjena u gospodarstvu, te je posljedica gospodarske i financijske krize. Nakon što su tijekom likvidacije i stečaja mnogih poduzeća zatvorena brojna radna mjesta, nova dostatna radna mjesta za zapošljavanje nisu bila otvorena. Osim toga, visoke realne nadnice i plaće, institucionalna nefleksibilnost, kao i opća neusklađenost ponude i potražnje rada, najveće su prepreke za dinamičnije djelovanje tržišta rada. (Jambrečić, 2015: 29) Evidenciju registriranih nezaposlenih osoba vodi Hrvatski zavod za zapošljavanje te ujedno provodi i razne mjere za poticanje zapošljavanja. (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2017)

Kako navode Obadić i Majić (2013), Hrvatska iz svog ukupnog društvenog proizvoda izdvaja pet puta manje sredstava po nezaposlenoj osobi na aktivne politike zapošljavanja no što je udio BDP-a, koji na aktivne politike zapošljavanja u prosjeku izdvajaju zemlje Europske Unije. Aktivne mjere zapošljavanja nastoje smanjiti nesrazmjer ponude i potražnje za zanimanjima i vještinama na tržištu rada i ujedno omogućiti lakši pristup tržištu rada teško zapošljivim osobama. To se pokušava ostvariti kroz programe dodatnog obrazovanja i usavršavanja.

Republika Hrvatska očito ima nesrazmjer između znanja i vještina koje posjeduje nezaposlen pojedinac i potreba tržišta rada. Stoga Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi analizu i prognozu potreba tržišta rada za pojedinim zanimanjima te na temelju toga izrađuje preporuku za obrazovnu upisnu politiku. Spomenuta se analiza vrši promatranjem kretanja statističkih podataka o nezaposlenosti te prema podacima poslodavaca o nedostatku pojedinih zanimanja te naposljetku na temelju dojma savjetnika pri posredovanju u zapošljavanju. HZZ nastoji predvidjeti buduća kretanja u potražnji za radom i prilagoditi ponudu te daju preporuku učenicima koje zanimanje odabrati i upisati. HZZ kroz preporuku nudi profesionalno informiranje usmjereno učenicima i njihovim roditeljima za olakšano donošenje odluke u odabiru programa obrazovanja, zanimanja i područja rada. Upravo omogućavanje informiranja o profesionalnom usmjerenju kao sredstvo prevencije ima važnu ulogu u potpori učenika pri uspješnom planiranju buduće karijere. (Jambrečić, 2015: 33)

Povezivanje obrazovanja i tržišta rada pokušava se unaprijediti projektima iz IPA programa. Ovi programi obuhvaćaju jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja te kvalifikacija i kurikuluma, a njihov je cilj jačanje hrvatskoga sustava

strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u pružanju kvalifikacija i kompetencija potrebnih na tržištu rada. Još jedan od ciljeva je i njegovo usklađivanje s trajno promjenjivim potrebama gospodarstva, potom razvoj sustava osiguranja kvalitete u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, implementacija novih kurikuluma, a u konačnici i sveobuhvatno jačanje kapaciteta Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

6. ZAKLJUČAK

Podaci o nezaposlenosti prikupljaju se na dva osnovna načina, a to su evidencija nezaposlenih u zavodu za zapošljavanje te anketiranje uzorka rasne snage u određenim vremenskim razmacima. Evidencija nezaposlenih služi kao izvor statističkih podataka o broju istih te je prednost ove metode prikupljanja podataka jednostavnost, mali troškovi i dostupnost. anketa uzorka radne snage je u prednosti jer predstavlja jedini zadovoljavajući način prikupljanja podataka o nezaposlenosti na nacionalnoj razini koji su u skladu s međunarodnim standardima ILO-a. prednost koja se ističe kod ove metode je upravo usklađenost s međunarodnim standardima tako da se rezultati mogu međusobno uspoređivati.

Kao što je iz rečenog vidljivo, uzroci nezaposlenosti u zemljama u tranziciji, uključujući Hrvatsku, međusobno su povezani i mnogobrojni. Nezaposlenost se najviše povezuje s različitim privrednim uređenjem u odnosu na socijalizam, propalim poduzećima, promašenom privatizacijom i neučinkovitim privatnim sektorom te radom u sivoj ekonomiji. Osim toga, loša makroekonomska politika i odgađanje provođenja strukturalnih reformi u Hrvatskoj smanjuju perspektivu promjene na bolje.

Ono što bi sve nezaposlene osobe trebale je potruditi se i aktivno tražiti posao, no sve veći razlog ne traženja posla ili odlaska s istog je izostanak plaće, a ujedno i loši radni uvjeti. Izuzetno je važno da broj nezaposlenih bude što manji kako bi društvo moglo imati viši standard i kako bi se potaknuo razvoj gospodarstva. Nezaposlenost je jedan od najtežih ekonomskih problema jer predstavlja izostanak proizvodnje i prihoda te povećava nejednakost u društvu, a izaziva i značajna psihološka opterećenja ostavljajući doživljaj beskorisnosti i bezizglednosti.

Na temelju izračunatih verižnih i baznih indeksa može se zaključiti da je kretanje nezaposlenosti u Hrvatskoj obilježio rast sve do 2013. godine, nakon čega počinje lagano padati. Bazni indeksi u 2014., 2015. i 2016. godini bilježi sve niže stope što znači da potražnja za nezaposlenom radnom snagom počinje rasti.

Brojnim mjerama se polagano potiče zapošljavanje, a osim toga, povezivanje obrazovanja i tržišta rada pokušava se unaprijediti projektima iz IPA programa. Ovi programi obuhvaćaju jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja te kvalifikacija i kurikuluma, a njihov je cilj jačanje hrvatskoga sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u pružanju kvalifikacija i kompetencija potrebnih na tržištu rada.

POPIS LITERATURE

KNJIGE I ČLANCI

1. Bečić, M. (2014) Preobrazovanost na tržištu rada Republike Hrvatske, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, god. 23, br. 1 (134), str. 9-36
2. Bejaković, P. (2003) Nezaposlenost. *Financijska teorija i praksa*, Vol. 27, No. 4, str. 659-661
3. Bilić, N., Jukić, M. (2014) Nezaposlenost mladih – ekonomski, politički i socijalni problem s dalekosežnim posljedicama za djelokupno društvo. *Pravni vjesnik*, god. 30, br. 2, str. 485-505
4. Birsa, J. (2002) Definicije i mjerenje nezaposlenosti. U: Galešič, M., Maslić Serišić D., Šverko, B., ur. *Psihološki aspekti nezaposlenosti*. Zbornik radova XII. ljetne škole studenata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
URL: <http://mjesece.ffzg.hr/nezaposlenost/sadržaj.html> (2017-1-22)
5. Burgess, P. L. (1994). Unemployment. U: *World Book Illustrated Information Finder* (CD-ROM Encyclopedia). Chicago, US: World Book.
6. Državni zavod za statistiku, (2017) Anketa o radnoj snazi, Aktivno stanovništvo u republici hrvatskoj u trećem tromjesečju 2016. *Priopćenje*, broj 9.2.7/3. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/09-02-07_03_2016.htm (2017-1-21)
7. Dujšin, U. (1999). Nezaposlenost i politika zapošljavanja u zemljama u tranziciji: Hrvatska. *Ekonomski istraživanja*, 2(1-2), str. 1-19.
8. Fryer, D. (1998). Labour market disadvantage, deprivation and mental health. U: Drenth, P. J. D., Thierry, H., Willems, P. J., de Wolff, C. J., ur., *Handbook of Work and Organization Psychology*. Trowbridge, UK: Taylor & Francis, str. 215-225
9. Fryer, D., Payne, R. (1986). Being unemployed: A review of the literature on the psychological experience of unemployment. U: Cooper, C. L., Robertson, I., ur. *International Review of Industrial and Organizational Psychology*. Chichester: John Wiley & Sons., str. 235-278
10. Haralambos, M., Holborn, M. (2002) *Sociologija - teme i perspektive*, Zagreb: Golden marketing.
11. Horvat, J., Mijoč, J.(2012.) *Osnove statistike*, Zagreb: Naklada Ljevak.
12. Jakovljević, D. (2002) Osnovni oblici nezaposlenosti. U: Galešič, M., Maslić Serišić D., Šverko, B., ur. *Psihološki aspekti nezaposlenosti*. Zbornik radova XII. ljetne škole

- studentata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
URL: <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (22.1.2017.)
13. Jambrečić, I. (2015) *Neusklađenost tržišta rada*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
 14. Kemp, N. J., Mercer, A. (1983) Unemployment, disability and rehabilitation centres and their effects on mental health. *Journal of Occupational Psychology*, 56(1), str. 37-48.
 15. Keynes, J. M. (2012) *Opća teorija zaposlenosti, kamate i novca*. Zagreb: Hrvatska gospodarska komora.
 16. Kostanjevečki, T. (2002) Odljev mozгова. U: Galešič, M., Maslić Serišić D., Šverko, B., ur. *Psihološki aspekti nezaposlenosti*. Zbornik radova XII. ljetne škole studentata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
URL: <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (12.2.2017.)
 17. Matko, V. (2002) Psihološke posljedice nezaposlenosti i posredujući faktori. U: Galešič, M., Maslić Serišić D., Šverko, B., ur. *Psihološki aspekti nezaposlenosti*. Zbornik radova XII. ljetne škole studentata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
URL: <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (21.2.2017.)
 18. Mortimer, J. T., Peterson, A. C. (1994) *Youth Unemployment and Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
 19. Mrnjevac, Ž. (2009) *Gospodarstvo 3*, Zagreb: Alfa Skript.
 20. Nekić, I. (2002) Socijalne posljedice nezaposlenosti. U: Galešič, M., Maslić Serišić D., Šverko, B., ur. *Psihološki aspekti nezaposlenosti*. Zbornik radova XII. ljetne škole studentata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. URL: <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (22.2.2017.)
 21. Nestić, D. (2013) *Recesija i siromaštvo u Hrvatskoj*. Zagreb: Ekonomski institut Zagreb.
 22. Obadić, A. (2006) Theoretical and Empirical Framework of Measuring Mismatch on a Labour Market, *Journal of Economics and Business*; Vol. 24, No. 1, str. 55-80

23. Prpić, K. (1989). *Odliv mozgova: tok i činioci vanjskih migracija znanstvenika*. Doktorska disertacija. Zagreb: Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu.
24. Radman, K. (2002) Uzroci nezaposlenosti u tranzicijskim zemljama i u Hrvatskoj. U: Galešič, M., Maslić Serišić D., Šverko, B., ur. *Psihološki aspekti nezaposlenosti*. Zbornik radova XII. ljetne škole studenata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
URL: <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (22.2.2017.)
25. Radošević, D. (2010) *Kriza i ekonomska politika: Kriza i antikrizna politika*. Zagreb: Jesenski i Turk.
26. Rojnić, D. (2006) *Problem nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj s mogućim rješenjima*. Diplomski rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
27. Rozga, A. (2006.). *Statistika za ekonomiste*. Split: Ekonomski fakultet.
28. Šošić, I. (2006.) *Primjenjena statistika 2*, izmjenjeno izdanje, Zagreb: Školska knjiga.
29. Šošić, I., Serdar, V. (1997.): *Uvod u gospodarsku statistiku*, XII. izdanje, Zagreb: Školska knjiga
30. Šverko, I. (1996). *Neke psihologijske determinante "odljeva mozgova" u Hrvatskoj*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
31. Warr, P. (1983). Work and unemployment (draft). U: Drenth, P. J. D., Thierry, H., Willems, P. J., de Wolff, C. J., ur., *Handbook of Work and Organization Psychology*. London: Wiley.
32. Warr, P., Jackson, P. R. (1984) Men without jobs: Some correlates of age and length of unemployment. *Journal of Occupational Psychology*, br. 55., str. 77-85
33. Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske (2007) Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zagreb.

ZAKONI I PROPISI

34. Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, Narodne novine 80/08, 84/09, 121/10, 25/12, 118/12, 12/13, 153/13
35. Zakon o zapošljavanju, Narodne novine broj 59/96, 82/01, 114/01

INTERNET STRANICE

36. Državni zavod za statistiku, (2017) Anketa o radnoj snazi, Aktivno stanovništvo u republici hrvatskoj u trećem tromjesečju 2016. *Priopćenje*, broj 9.2.7/3. dostupno na http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/09-02-07_03_2016.htm (2017-2-23)
37. Hrvatski zavod za zapošljavanje, Mjesečni statistički bilten, br. 12, god. 2016. dostupno na: <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=11915> (2017-2-25)
38. Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistika, Registrirana nezaposlenost, dostupno na: <http://statistika.hzz.hr/statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (2017-6-8)

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Radno sposobno stanovništvo u trećem tromjesječju 2016. Godine

Grafikon 2. Kretanje baznog indeksa za nezaposlenost od 2008.-2016. god

POPIS SLIKA

Slika 1. Radno sposobno stanovništvo RH u dvije prostorne jedinice za statistiku 2. Razine, prema položaju u aktivnosti u trećem tromjesečju 2016. godine.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Radno sposobno stanovništvo prema aktivnosti i spolu

Tablica 2. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj 2008. – 2016. godine

Tablica 3. Bazni indeksi nezaposlenost u Republici Hrvatskoj 2008. – 2016. godine

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Hrvoje Matek**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada pod naslovom **Nezaposlenost u Hrvatskoj** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 27. lipnja 2017. godine

Hrvoje Matek